

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3843

Vragen van het lid **Pechtold** (D66) aan de staatssecretaris van Defensie over *het advies aan het Amerikaanse ministerie van Defensie om minder JSF-toestellen aan te schaffen*. (Ingezonden 20 augustus 2009)

1
Hoe beoordeelt u het advies van het Center for Strategic and Budgetary Assessments (CSBA) aan het Amerikaanse ministerie van Defensie om minder JSF-gevechtstoestellen aan te schaffen dan gepland en, door investeringen in zowel lange afstandsbommenwerpers als onbemande toestellen, zonder effectiviteitsverlies hoge kosten te besparen?¹

2
Wat zullen de financiële consequenties zijn voor Nederlandse deelname aan het JSF project en voor het eventueel aanschaffen van deze toestellen door Nederland, wanneer de Verenigde Staten besluit minder JSF-toestellen aan te schaffen? Indien u daar geen inzicht in heeft, bent u dan bereid dit door te rekenen?

3
Bent u van mening dat de inzet van nieuwe lange afstandsbommenwerpers en onbemande toestellen voordelen op kan leveren zonder het door Nederland gewenste militaire

ambitieniveau terug te voeren? Kunt u uw antwoord toelichten?

4
Kunt u een prognose geven van de mogelijke effecten die een mogelijke (partiële) overname van de genoemde adviezen door het Amerikaanse ministerie van Defensie zou hebben op de Nederlandse industrie, zoals bijvoorbeeld geraamd door PricewaterhouseCoopers en het Centraal Planbureau?²

¹ Center for Strategic and Budgetary Assessments, 2008: «Analysis of the FY 2010 Defense Budget Request».

² CPB, 23 februari 2009: «Werkgelegenheidseffecten deelname JSF programma» PWC, «Nederlandse deelname aan het JSF programma levert \$ 16 miljard omzet en ongeveer 50.000 arbeidsjaren werkgelegenheid op».

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **De Vries** (Defensie) (ontvangen 14 september 2009)

1
Het rapport van het *Center for Strategic and Budgetary Assessments* (CSBA) beschouwt de Amerikaanse defensiebegroting voor het begrotingsjaar (Fiscal Year) 2010 dat op 1 oktober 2009 ingaat. Deze door de regering-Obama ingediende conceptbegroting dient overigens nog te worden goedgekeurd door het Congres. Het CSBA-rapport schetst in algemene termen een aantal opties om de strijdkrachten te

moderniseren. Een van de opties is de aanschaf van meer verschillende nieuwe typen wapensystemen en van minder wapensystemen van hetzelfde type. Dit zou mogelijk doelmatiger zijn. Hierbij geeft het rapport als voorbeeld een vermindering van het nu geplande aantal F-35's en in plaats daarvan de aanschaf van nieuwe langeafstandsbommenwerpers. Het Pentagon zou dit kunnen onderzoeken, aldus het rapport. Daarnaast stelt het rapport dat met onbemande systemen dezelfde effectiviteit kan worden bereikt als met bemande, tegen veel lagere kosten. De opties, voorbeelden en uitspraken in het rapport worden echter niet uitgewerkt of onderbouwd. Het onderwerp F-35 komt in de conclusies van het rapport niet aan de orde en bovendien bevat het rapport geen concrete aanbevelingen. Het rapport stelt wel dat de *Quadrennial Defense Review* de mogelijkheid biedt de opties uit te werken.

In verband met het in het CSBA-rapport genoemde voorbeeld is het relevant te vermelden dat de Amerikaanse minister van Defensie Gates op 6 april jl. reeds enkele hoofdlijnen van zijn beleid voor materieelverwerving in de komende jaren heeft gepresenteerd. Daarbij heeft hij onder meer aangekondigd dat de ontwikkeling van nieuwe langeafstandsbommenwerpers voorlopig wordt stopgezet.

Verder heeft hij het planningsaantal van 2.443 JSF-toestellen herbevestigd dat de Verenigde Staten reeds enkele jaren hanteren. Minister Gates beklemtoonde daarbij het belang van een capaciteit aan vijfde generatie jachtvliegtuigen, in het bijzonder de F-35. Tijdens een bezoek aan de F-35 fabriek te Fort Worth op 31 augustus jl. heeft de minister nogmaals gewezen op het belang van het F-35 programma en heeft hij zijn steun voor dit programma uitgesproken.

2 en 4

Nederland draagt \$ 800 miljoen bij aan de *System Development and Demonstration* (SDD)-fase van de JSF. Deze vaste bijdrage is onafhankelijk van het aantal door de Verenigde Staten aan te schaffen toestellen. De Verenigde Staten spreiden de aanschaf van de geplande 2.443 toestellen over vier decennia. De stuksprijs van de geplande Nederlandse toestellen wordt onder meer bepaald door het aantal toestellen dat de komende jaren wordt geproduceerd voor de Verenigde Staten, de partnerlanden en de exportlanden. Als de Verenigde Staten zouden besluiten minder toestellen aan te schaffen in de jaren na het voorziene Nederlandse invoerschema, heeft dat geen invloed op de stuksprijs van de geplande Nederlandse toestellen.

Het aantal geproduceerde toestellen is van invloed op de omzet van de Nederlandse industrie. Dit verband is echter niet lineair. Dit komt onder meer door de productieleercurve, waarbij de prijs van toestellen en onderdelen daalt naarmate de productiesnelheid toeneemt en er meer ervaring wordt opgedaan met de productie.

Zo heeft een vermindering van het aantal toestellen in 2030 een kleiner effect op de omzet dan dezelfde vermindering in 2015.

Zoals in het antwoord op vraag 1 is uiteengezet, heeft het Pentagon het geplande aantal F-35 toestellen herbevestigd en bevat het CSBA-rapport geen concrete, uitgewerkte opties, waardoor er geen aanknopingspunten zijn voor een berekening van de gevolgen voor de Nederlandse aanschaf of voor de Nederlandse industriële omzet.

3

Langeafstandsbommenwerpers zijn in beginsel ontworpen voor strategische missies op grote hoogte

en grote afstand. Dit is slechts een beperkt deel van de missies van gevechtsvliegtuigen. Nederland heeft met de F-16 het *multi-role* concept omarmd. In dat concept kunnen met één type jachtvliegtuig defensieve en offensieve taken worden uitgevoerd in alle delen van het geweldsspectrum. Gezien de succesvolle inzet van Nederlandse F-16's vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw wordt bij ook bij hun vervanger het multi-role concept als uitgangspunt gehandhaafd.

Nederland heeft derhalve geen behoefte aan langeafstandsbommenwerpers. Los daarvan is het voor Nederland binnen de huidige budgettaire kaders niet haalbaar gespecialiseerde gevechtsvliegtuigen, zoals langeafstandsbommenwerpers, aan te schaffen en te onderhouden. De aanschaf daarvan zou grote infrastructurele, organisatorische en financiële gevolgen hebben voor de krijgsmacht.

De operationele behoefte aan bemande gevechtsvliegtuigen blijft de komende decennia bestaan. Het is nog niet te voorzien welk deel van de capaciteiten van bemande gevechtsvliegtuigen op de langere termijn door onbemande bewapende vliegtuigen kan worden overgenomen, en tegen welke kosten. Daarom hanteert de regering voor de vervanging van de F-16 een fasegewijze aanschaf in twee batches, waarover de Kamer onder meer met de beleidsbrief «Wereldwijd dienstbaar» van 18 september 2007 is geïnformeerd (Kamerstuk 31 243, nr. 1).

Deze benadering maakt het mogelijk na de aanschaf van een eerste batch de internationale veiligheidssituatie en de technologische ontwikkelingen rondom het luchtwapen gedurende een reeks van jaren te volgen alvorens in het volgende decennium een besluit over een tweede batch te nemen.